

A kötet negyedik, „Művészettörténet” tárgykörébe tartozó két tanulmányból, sorrendben Knapp Éva „A Szent István-ikonográfia megújítási kísérletei a XVII–XVIII. századi sokszorosított grafikában” című tanulmánya a 15–16. századi ábrázolások áttekintését követően arra ad választ, miként és miért következett be változás a 17–18. században. A gazdag kutatási anyag bizonyítéka, hogy az új képi megfogalmazások főként jezsuita környezetben születtek, és a szent király alakja az ellenreformáció és a nemzet függetlenségi törekvéseinek erőforrásává lépett elő: Szt. István királynak a korábbi tradicionális ikonográfiáját felváltotta az új, életteli jelenetek ábrázolása, és ezek változatos kontextusban történő megjelenítése, különös hangsúlyt adva történelmi személyiségének.

Papp Júlia az „Atlas Hungaricus”-ról írt tanulmánya Bernhard Paul Moll 18. századi térkép-katalógusában szereplő magyarországi vár- és városábrázolásokról szól; a szerző ismerteti Moll „Atlas Hungaricus”-át, annak a pozsonyi *Ungarisches Magazin*ban közölt fejezeteit, betekintést enged Moll munkamódszerébe, aki a topográfiai gyűjtés szerves részének tekintette azoknak az ábrázolásoknak a megszerzését, amelyek egy vár közelében hadgyakorlatot, ütközetet mutattak be; figyelme kiterjedt a hazai bányászat bemutató kéziratos térképekre, ahol az egyes aknákat, tárnákat részletesen ábrázolták. A 18. század közepén összeállított 800 városábrázolást, alaprajzot tartalmazó katalógust Kéler Gottfried több mint 300 tétellel kiegészítette, adatai másolatokban és nyomtatásban terjedtek, és hatottak topográfusunk, Korabinszky János Mátyás vedutagyűjtésére.

A tanulmánykötet minden szerzőjét köszönet illeti, hogy kutatásaikkal olykor megdöntötték a korábbi félrevezető megállapításokat, más-szor 'csak' egyszerűen átadták eredményeiket, hogy azok a jövőben új kutatások kiindulópontjai lehessenek.

ROJAS MÓNIKA

Zeman László: Gymnasiológia. Az eperjesi kollégium és áthagyományozódásai. Somorja–Dunaszerdahely, 2003. 183 l., 8 t.

Eperjesről, az eperjesi evangélikus kollégiumról szól Zeman László legújabb könyve, arról a városról és arról az intézményről, amelyről költők, irodalmárok, politikusok századokon át oly elismerően nyilatkoztak. Kazinczy a „legbájosabb, legtündéribb” tájnak nevezte a várost és környékét, ahol először érezte magát „boldog állapotban”. Petőfi úgy nyilatkozott a városról, hogy „ama városok egyike, ahol nyomban otthon érzi magát.” Kossuth, aki eperjesi diákéveit meghatározónak tartotta fejlődésére nézve, így nyilatkozott: „Ott virradott fel lelkemben azoknak az elveknek világossága, amelyek vezéreltek...” Ignotus pedig, aki a harmadik gimnáziumot Eperjesen végezte, ezt az évet „élete legszebb esztendejének” nevezte.

Nem csoda, ha e városnak és kollégiumának történetével már többen is behatóan foglalkoztak. Gömörly János, a főgimnázium egykori igazgatója három változatban is megírta a kollégium történetét. Zeman László, könyvének első fejezetében a főgimnázium egykori igazgatójának e munkáit ismerteti, de úgy, hogy bőséges kiegészítésekkel, jegyzetekkel kíséri az először a harmincas években megjelent kollégiumtörténetet, amelynek értékelő szempontjait ma is érvényesnek tartja. Mindkét szerző kiemelte azt a toleranciát, ami a különböző nemzetiségű és vallású diákok között magától értetődő volt. Ignotus visszaemlékezésében így írt erről: „Találni azonban a legmennyeibb békességet találtam ott, fajtáknak és felekezeteknek egyetértését...” Gömörly munkái Zeman szerint egy letűnt világ értékeire hívják fel figyelmünket, de – hozzátehetjük – ezek az értékek ma is alapvetőek, ha újra európai módon akarunk élni.

A kötet három fejezete a kollégium három tanárának portréját vázolja fel. A polihisztor Ludmann Ottóét, aki több mint fél évszázadon át volt az iskola oktatója, Wallentinyi Samuét, akinek irodalmi hagyatékát és tanáregyéniségét

méltatja, valamint Schöpflin Gézáét, akinek egy Hviezdoslav-mű fordítását veti össze Zeman László az újabb átültetésekkel.

A kollégium alapításának évfordulói alkalmából tartott tudományos konferenciák ismertetése alkalmat nyújt a szerzőnek arra, hogy az intézmény eszmetörténeti és oktatástörténeti jelentőségét összegezze. Ezek sorában különösen hangsúlyozza a kollégium eszmeiségének tengelyében álló tudományosság-igényt és azt a humanista örökséget, amelynek jegyében mindenkor a nemzeti-nemzetiségi és vallási tolerancia letéteményesének bizonyult. E fejezethez kapcsolódik a kollégium főgimnáziuma mellett működő magyar cserkészcsapat bemutatása is, amelynek egyik vezetője Maléter Pál volt.

A „Könyvekről – toldalékkal” című fejezet a zsidóságnak a kollégium életében történő rész-

vételéről szóló munkákat ismerteti, valamint a holocaust eperjesi kollégiumi áldozatainak állít emléket. Az „Egy fejezet a hazai humanizmus filológiai vizsgálatából” című részben Miroslav Okal Gyalui Torda Zsigmondról szóló munkáját tárgyalja.

Zeman László könyve az eperjesi kollégiumnak, amelynek ő maga is diákja volt, úgy állít emléket, hogy megismertet a neves intézményről szóló legkiválóbb munkákkal, tanulmányokkal, de úgy, hogy ezeket saját értékes kutatási eredményeivel egészíti ki. Ezzel jelentősen hozzájárul ahhoz, hogy az eperjesi evangélikus kollégium kiemelkedő szerepe ne menjen feledésbe, hanem példát mutasson az európai értékek átmentéséhez.

KÓKAY GYÖRGY

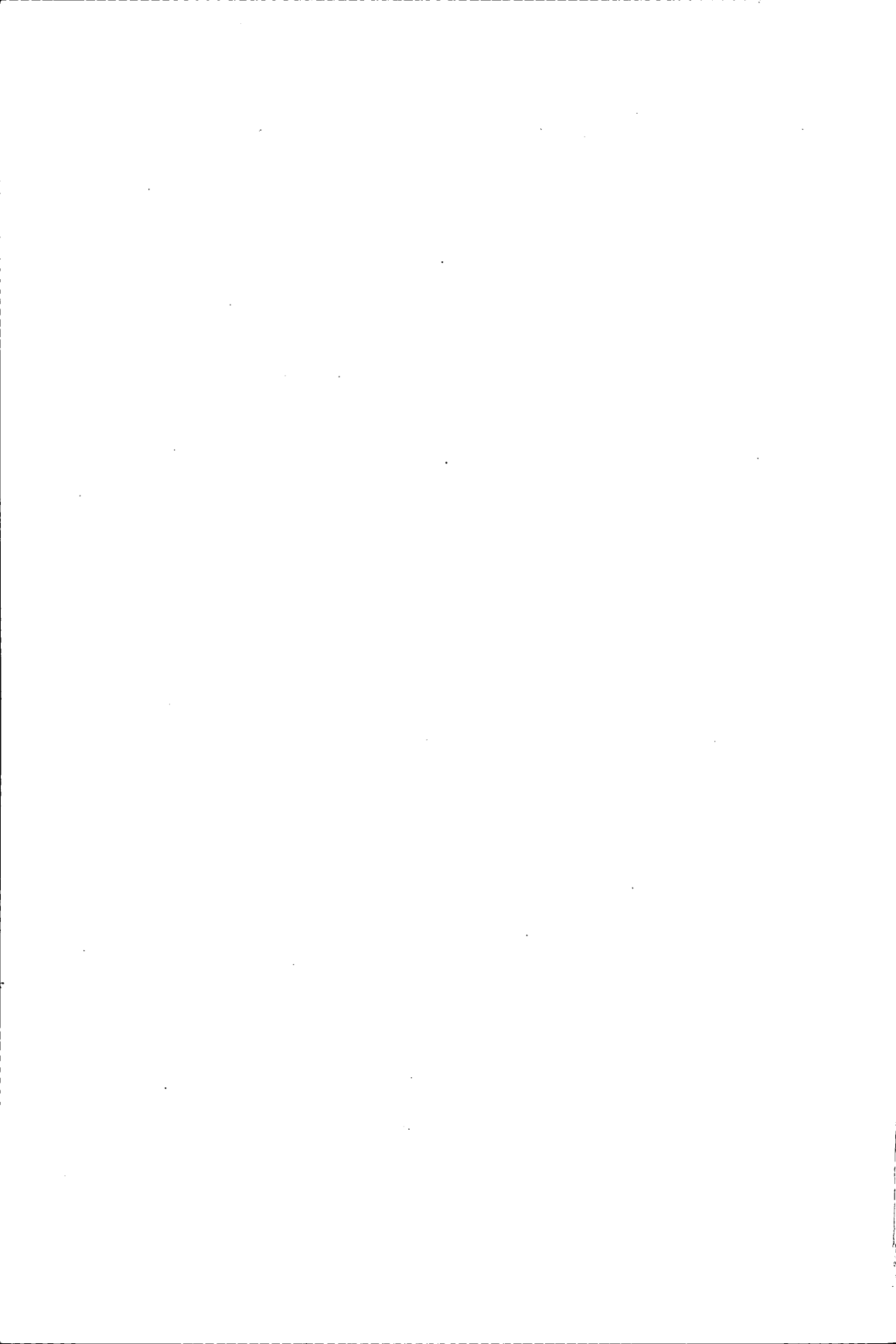
Folyóiratunknak ez a száma
a Nemzeti Kulturális Alapprogram
támogatásával jelent meg.

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

A kiadásért felel az Argumentum Kiadó igazgatója
HU ISSN 0025-0171
A borítóterv Somogyvári Zsuzsa munkája
Tördelte Markó Sándorné
Nyomta az Argumentum Kiadó Nyomdaüzeme

TARTALOM

<i>Kertész Balázs</i> : Laskai Osvát a magyarok pannóniai bejöveteléről. Anonymus gesztájának utóéletéhez	373
<i>V. Ecsedy Judit</i> : Könyvnyomtatás az erdélyi fejedelemségben I. Apafi Mihály korában 1661–1690. II.	385
<i>Stift, Hildegard</i> : Joseph Stanislaus Albach	410

KÖZLEMÉNYEK

<i>Mózes Huba</i> : Műfaji–formai kezdemények a pálos írásbeliségben	422
<i>Surányi Imre</i> : Új ősnymtatványok az Egri Főegyházmegyei Könyvtárban	430
<i>Barsi János–Farkas Gábor Farkas</i> : Egy ismeretlen kézirat az 1572-es szupernóváról	435
<i>Postma, Ferenc</i> : Ein Brief von Sigismundus Nagy Borosnyai	442
<i>Bánfi Szilvia</i> : Tragikus nyomdászorsók, megsemmisült nyomdák	449
<i>Zágorec-Csuka Judit</i> : A szlovéniai magyar könyvkiadás	463

FIGYELŐ

<i>Kókay György</i> : Búcsú B. Hajtó Zsófiától	470
<i>Borsa Gedeon</i> : Megindult az ÖNB ősnymtatványai katalógusának megjelentetése	471
<i>Gerics József</i> : Vita helyett	475

BIBLIOGRÁFIA

<i>Czövek Zotán–Perger Péter</i> : A magyar nyomda-, könyv-, sajtó- és könyvtártörténeti szakirodalom 2004-ben	478
--	-----

SZEMLE

Vizkelety András: Az európai prédikációirodalom recepciója a Leuveni Kódexben. Bp. 2004. (<i>Kecskeméti Gábor</i>)	491
Tomka Szászky János: Magyarország első történelmi atlasza. Bp. 2004. (<i>Körmendi Tamás</i>)	494
Az Egyetemi Könyvtár Évkönyvei XII. Bp. 2005. (<i>Rojas Mónika</i>)	498
Zeman László: Gimnasiológia. Az eperjesi kollégium és áthagyományozódásai. Somorja – Dunaszerdahely, 2003. (<i>Kókay György</i>)	500

SOMMAIRE

<i>Kertész, Balázs</i> : Osualdus de Lasko de l'arrivée des Hongrois en Pannonie. A propos de la postérité de la gesta de Anonymus	373
<i>Ecsedy, Judit, V.</i> : L'imprimerie dans la principauté de Transylvanie à l'époque de Mihály Apafi I 1661–1690. II	385
<i>Stift, Hildegard</i> : Joseph Stanislaus Albach	410

CONTRIBUTIONS HISTORIQUES

<i>Mózes, Huba</i> : Initiatives de genre et de forme dans l'art d'écriture pauliste	422
<i>Surányi, Imre</i> : Incunables récemment acquis dans la Bibliothèque Archidiocésaine de Eger	430
<i>Barsi, János – Farkas, Gábor Farkas</i> : Manuscrit ignoré de la supernove de l'année 1572	435
<i>Postma, Ferenc</i> : Ein Brief von Sigismundus Nagy Borosnyai	442
<i>Bánfi, Szilvia</i> : Destins d'imprimeur tragiques, officines anéanties	449
<i>Zágorec-Csuka, Judit</i> : L'édition de livre hongrois en Slovénie	463

CHRONIQUE

<i>Kókay, György</i> : A la mémoire de Zsófia B. Hajtó	470
<i>Borsa, Gedeon</i> : La parution des catalogues des incunables de ÖNB a démarrée	471
<i>Gerics, József</i> : Au lieu d'une discussion	475

BIBLIOGRAPHIE

<i>Czövek, Zoltán – Perger, Péter</i> : La littérature spéciale hongroise de l'histoire de l'imprimerie, du livre, de la presse et des bibliothèques en 2004	478
--	-----

REVUE

Vizkelety, András: La réception de la littérature de sermon européenne dans le Codex de Louvain. Bp. 2004. (<i>Kecskeméti, Gábor</i>)	491
Tomka Szászky, János: Le premier atlas historique de la Hongrie. Bp. 2004. (<i>Körmendi, Tamás</i>)	494
Les Annales de la Bibliothèque Universitaire. XII. Bp. 2005. (<i>Rojas, Mónika</i>)	498
Zeman, László: Gymnasiologie. Le collège de Eperjes et ses traditions transmises. Somorja – Dunaszerdahely, 2003. (<i>Kókay, György</i>)	500